

Ks. Stanisław M ę d a l a CM. Funkcja chrystologiczno-
-eklezjologiczna dialogów Jezusa z Żydami w czwartej Ewangelii;
Ks. Janusz F r a n k o w s k i. Nurty i kierunki rozwoju nowo-
testamentalnej myśli chrystologicznej w świetle Hbr 1, 3. W: Stu-
dia z biblistyki. T. 4. Akademia Teologii Katolickiej. Warszawa
1984 ss. 376

Dość często książki wydawane w tomach, opatrzonych tytułem "Studia z ..." bywają niezauważane przez recenzentów, zwłaszcza kiedy - jak omawiany tom - ukazują się w formie powielonego skryptu. Tymczasem ten tom zawiera dwie prace habilitacyjne pracowników Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, nie wiadomo tylko, bo brak na ten temat wyjaśnienia wydawcy, czy ukazują się w całości, czy w skróceniu. Nawet gdyby prezentowały skróconą wersję tych rozpraw monograficznych, w pełni orientują czytelnika w dowodzeniu tez obydwu autorów.

Ks. S. M ę d a l a zajął się kluczowym zagadnieniem stosunku "czwartej Ewangelii" do judaizmu, spodziewając się, nawet przy ograniczeniu swych badań do samych dialogów Jezusa z Żydami, wyjaśnić genezę i zamierzoną przez autora "Ewangelii" funkcję jego dzieła. Jakkolwiek sprawie tej poświęcano już wiele uwagi, ks. Mędała stwierdza, że współczesne badania nad dialogowym oraz nad symbolicznym charakterem elementów dialogowych dają podstawę do nowego spojrzenia nad funkcję teologiczną dialogów Jezusa z Żydami, która dotychczas nie znalazła wystarczającego na-

światlenia w literaturze egzegetyczno-teologicznej. Autor rozprawy odcina się od poglądu, jakoby dialogi Jezusa z Żydami miały wyłącznie charakter polemiczny w stosunku do judaizmu lub co najmniej do niektórych ugrupowań juedochrześcijańskich. Mędała stawia więc tezę, że funkcja dialogów Jezusa z Żydami w "czwartej Ewangelii" jest przede wszystkim pozytywna -- mają one ukazać idealny model życia chrześcijańskiego. Przeciwwstawienie tego modelu judaizmowi /czy w takim razie jednak nie charakter polemiczny?/ pozwala ostrzej zarysować kontury zamierzonego orędzia "czwartej Ewangelii".

Przedmiotem badań uczynił ks. Mędała następujące dialogi z "Ewangelii św. Jana": 2, 1-22; 6, 22-59; 7, 14-39; 8, 12-30; 8, 31-59; 10, 22-39; 12, 20-36. Każdemu dialogowi, z wyjątkiem dialogów z J 7-8 potraktowanych łącznie, poświęcony jest odrębny rozdział, w którym omawia się funkcję elementów dialogowych w strukturze tekstu, następnie historię tradycji i redakcji tekstu, a wreszcie zamierzoną przez hagiografa teologiczną funkcję danego dialogu. Dla przykładu zobaczymy wnioski autora dotyczące dialogu na temat świątyni. Ks. Mędała stwierdza, że główną intencją tego dialogu było ukazanie chrystocentrycznego charakteru religii chrześcijańskiej i jej autentyzmu w dynamice wiary, a jednocześnie ostrzeżenie przed reprezentowaną przez Żydów postawą zamykania się na objawienie przyniesione przez Jezusa /s. 55/.

W badaniu tradycji i redakcji ks. Mędała ogranicza się więc do szukania intencji głównego autora - ewangelisty, opowiadając się za zasadniczą jednością autorstwa "czwartej Ewangelii", łącząc ją z tradycją Janową. We wszystkich dialogach autor "czwartej Ewangelii" korzysta z trzech źródeł: z materiału pochodzącego bezpośrednio z historii Jezusa, kerygmatu apostoelskiego oraz z liturgii i katechezy chrześcijańskiej. Wnikliwa analiza warstw pochodzących z tych trzech źródeł upoważnia ks. Mędałę do wniosku, że "Ewangelia św. Jana" - bo ostatecznie do osoby tego ucznia prowadzi nas tradycja - jest nie tyle odzwierciedleniem długiego procesu redakcyjnego tej księgi, ile raczej świadomie przez Jana wybranej drogi dla ukazania faktu, że nauczanie Jezusa, przepowiadanie apostołów i nauczanie Kościoła o śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa jako spełnieniu oczekiwań Starego Testamentu tworzą ciągle obecną i organicznie jedną całość. To z kolei stanowi podstawę chrystologii i eklezjologii "czwartej Ewangelii". Wszystkie bowiem dialogi Jezusa z Żydami zintegrowane są odnie-

sieniem do eklezjogennej teologii krzyża. Tym wszechstronnie udokumentowanym wnioskiem zajął ks. S. Mędała zaszczytne miejsce w kręgu badaczy "Ewangelii św. Jana".

Praca ks. J. Frankowskiego stawia sobie ambitne zadanie ukazania na podstawie egzegezy Hbr 1, 3 nurtów i kierunków rozwoju nowotestamentalnej myśli chrystologicznej. Tekst, którym się autor zajął, jest wypowiedzią niezwykle ważną dla samego "Listu do Hebrajczyków", gdyż stanowi on zwięzłą zapowiedź całej chrystologii Hbr. Jest to poza tym tekst zasługujący na szczególną uwagę również z tego powodu, że wyraża - w kontekście całego Nowego Testamentu - oryginalny punkt widzenia autora Hbr. Dlatego też na podstawie dokładnej analizy tego tekstu, wyodrębnienia poszczególnych jego elementów, wyjaśnienia ich genezy i wzajemnych powiązań, wszechstronnego przedstawienia myśli poszczególnych członów wypowiedzi i całej wypowiedzi Hbr 1, 3 ks. Frankowski chce ukazać kształt chrystologii chrześcijaństwa z epoki Nowego Testamentu /s. 193/.

A oto przegląd poszczególnych etapów poszukiwań rozwiązania postawionej przez autora tezy: miejsce Hbr 1, 3 w prologu "Listu", tematyka i charakter literacki wiersza, boska natura Syna, kosmiczna funkcja Syna, oczyszczenie z grzechów jako ziemskie dzieło Syna, wywyższenie Syna, wreszcie ostatnie i zasadnicze dla tej pracy pytanie ks. Frankowskiego - czy Hbr 1, 3 jest hymnem zacytowanym, czy własnym utworem autora Hbr. Na podstawie zgromadzonych dowodów biblijnych i w znacznym stopniu także pozabiblijnych ks. Frankowski stwierdza w sposób przekonujący, że Hbr 1, 3 jest własnym tworem autora "Listu". "Autor Hbr - pisze ks. Frankowski - oparł się, owszem, na istniejącej wyznaniowej i hymnicznej tematyce, lecz były to właśnie tylko tematy i pewne elementy, z których on w sposób swobodny i twórczy stworzył nowy hymn chrystologiczny jako punkt wyjścia do swoich wywodów" /s. 312-313/. Ponieważ w swej pracy ks. Frankowski głębiej wejrzał w cały dorobek hymniczny Nowego Testamentu, dało mu to podstawę do kolejnego, szerszego wniosku, że podobny proces miał miejsce także w wypadku innych /czy jednak na pewno wszystkich?/ hymnów Nowego Testamentu. Proponuje więc autor rozprawy zerwać z pewną manierą, według której każdy tekst charakteryzujący się układem stroficznym uznaje się za cytat jakiegoś

starochrześcijańskiego hymnu. Nawet kiedy hymn był przejmowany w całości, otrzymywał - twierdzi ks. Frankowski - nową postać literacką. Z tematów hymnicznych, i nie tylko z nich, "tworzono doraźnie - w Duchu - swoje hymny" /s. 313/.

Chrystologię Hbr 1, 3 charakteryzują trzy cechy: nawiązanie do chrystologii protologicznej /Chrystus istniał odwiecznie, jest pośrednikiem w stworzeniu świata/, kultyczno-rytualne określenie dzieła Chrystusa Arcykapłana, przeświadczenie o wywyższeniu Chrystusa wyrażone formułą "zasiadł po prawicy". Wbrew niektórym opiniom ks. Frankowski słusznie utrzymuje, że wszystkie te elementy doznają rozwinięcia w "Liście". Dotyczy to szczególnie chrystologii kapłańskiej, czyli elementu kultyczno-rytualnego, jedynego w Nowym Testamencie "tak pod względem treści, jak i fakcie wyłożenia "expressis verbis" /s. 325/. Co więcej - ks. Frankowski podkreśla jeszcze jedną myśl - nowatorskie ujęcie chrystologii w środowisku spoza kręgu "głównych świadków", jak nazywa pokolenie kontynuujące dzieło apostołów, ukazuje niezwykle dynamizm myślowy wszystkich ośrodków chrześcijaństwa w II połowie pierwszego wieku, zdolnych do własnych ujęć kerygmatacznych. Autor hymnu Hbr 1, 3, a jest nim jednocześnie autor całego "Listu", znajduje się również w nurcie żywej, twórczej i szerokiej myśli chrystologicznej Kościoła.

Tak więc praca ks. J. Frankowskiego ubogaca nowymi rozwiązaniami nie tylko literaturę dotyczącą "Listu do Hebrajczyków", lecz także całej biblijnej chrystologii.

Nakład IV tomu "Studiów z biblistyki" ATK jest bardzo mały, szata graficzna nader skromna, ale nie te przecież sprawy decydują o wysokiej wartości obydwu omawianych tu prac.

Ks. Jan Szlaga